

การประเมินหลักสูตรและความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต :
กรณีศึกษาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

*Curriculum Evaluation and Employers Opinion for Graduate Students:
A Case Study of the M.Ed. in Educational Technology,
Faculty of Education, Burapha University*

พงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ*

hoksuwan@buu.ac.th

นุสรุา พิระพัฒน์พงศ์**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต 2) เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้มหาบัณฑิต 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา การวิจัยนี้ศึกษาจากประชากร 4 กลุ่ม ดังนี้ 1) กรรมการบริหารหลักสูตรฯ จำนวน 5 คน 2) อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรฯ จำนวน 6 คน 3) บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรฯ จำนวน 79 คน และ 4) ผู้ใช้บัณฑิตตามหน่วยงาน/สถานประกอบการ จำนวน 10 แห่ง กลุ่มตัวอย่างเป็นประชากรที่สมัครใจให้ข้อมูล คือ 1) กรรมการบริหารหลักสูตรฯ จำนวน 4 คน 2) อาจารย์ผู้สอนในหลักสูตรฯ จำนวน 5 คน 3) บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรฯ จำนวน 50 คน และ 4) ผู้ใช้บัณฑิตตามหน่วยงาน/สถานประกอบการ จำนวน 8 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า จำนวน 4 ชุด สำหรับกรรมการบริหารหลักสูตร, อาจารย์ผู้สอน, บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา และผู้ใช้บัณฑิต แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง 1 ชุด สำหรับกรรมการบริหารหลักสูตร การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่าผลการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ที่ได้จากกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.88$, $SD = 0.42$) ด้านบริบท (Context) มีผลการประเมิน

*รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาวัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

**เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ภาควิชาวัฒนธรรมและเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, $SD = 0.34$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมเป็นลำดับแรก มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, $SD = 0.45$) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คุณสมบัติ คุณวุฒิ และคุณลักษณะของกรรมการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมลำดับแรกระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, $SD = 0.26$) ด้านกระบวนการ (Process) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, $SD = 0.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมลำดับแรก ระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.45$) ด้านผลผลิต (Product) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, $SD = 0.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จำนวนการมีงานทำมีค่าเฉลี่ยลำดับแรกระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.65$) ภาพรวมความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาพบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, $SD = 0.43$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ลำดับแรก คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, $SD = 0.46$)

คำสำคัญ : การประเมินหลักสูตร, การศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา

Abstract

The purpose of the research was to evaluate the M.Ed. in Educational Technology curriculum, faculty of Education, Burapha University in context, input, process and product by using the CIPP Model. The data were collected from the curriculum administrators, the instructors, graduate students of M.Ed. in Educational Technology and graduates' employers. The research instruments were the questionnaire and the interview form. The collect data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results of the research were as follows:

1. The evaluation of the M.Ed. in curriculum in educational technology, Faculty of Education, Burapha University as a whole found that the curriculum administrators, the instructors and graduates, in Educational Technology were appropriate at the high level ($\bar{X} = 3.88$, $SD = 0.42$), The context evaluation found that as a whole was appropriate at the highest level. When considered in each item, the item on the purpose of the curriculum was at the highest level, The input evaluation was appropriate at the highest level ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.37$). When considered in each item, the attribute of the curriculum administrators was at the highest level ($\bar{X} = 4.89$, $SD = 0.26$). The process evaluation found that as a whole was appropriate at the highest level ($\bar{X} = 3.65$, $SD = 0.45$). When considered in each item, the item on the management of the curriculum was at the high level ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.45$). The product evaluation found that as a whole was appropriate at the high level ($\bar{X} = 3.51$, $SD = 0.53$). When considered in each item, the item on the number of the job was at the high level ($\bar{X} = 3.72$, $SD = 0.65$), and the employers of graduate students of M.Ed. in Educational Technology were appropriate at the middle level ($\bar{X} = 3.25$, $SD = 0.43$). When

considered in each item, the item on the interpersonal relationship skills were appropriate at the high level ($\bar{X} = 3.75$, $SD = 0.46$).

Keywords : Curriculum Evaluation, M.Ed. Program in Educational Technology

บทนำ

มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ หลักสูตรเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษา หลักสูตรการศึกษาทุกระดับและทุกระดับการศึกษา จำเป็นต้องได้รับการประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้ทันกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป อันจะนำไปสู่คุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ดังนั้น การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องทันกับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในปัจจุบันและอนาคตที่กำลังมาถึง ต้องสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมทั้งแนวทางการปฏิรูปการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) มีข้อกำหนดว่าให้ทุกหลักสูตรมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย แสดงการปรับปรุงดัชนีด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาเป็นระยะ ๆ อย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, 2548) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ที่ได้ดำเนินการเปิดสอนระดับอุดมศึกษาในหลักสูตรต่าง ๆ ด้านการศึกษาเพื่อสนองตอบความต้องการของสังคม ได้มีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรเรื่อยมาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย (Thai Qualifications Framework for Higher Education; TQF: HEd)

หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาลดฉบับปรับปรุง พ.ศ.2547 ได้ดำเนิน

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาความเปลี่ยนแปลง ความต้องการและความเหมาะสมตามสาขาวิชาชีพ จนถึงวาระที่ต้องมีการประเมินคุณภาพและมาตรฐานของหลักสูตร เนื่องจากปัจจุบันมีระบบการประเมินและติดตามผลโดยมีการประเมินคุณภาพและมาตรฐานของหลักสูตรทุก 5 ปี เพื่อรับรองและพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทำให้ต้องมีการประเมินเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรซึ่งได้ใช้มาแล้วเป็นเวลาเกือบ 10 ปี เพื่อคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและสนองความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตหรือสังคม

การจัดการเรียนการสอนและการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547 ให้มีคุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งตอบสนองความต้องการของภาครัฐและภาคเอกชนอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องมีการประเมินติดตามรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพและความต้องการหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาและการนำความรู้ไปประกอบอาชีพของบัณฑิตสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาและความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิตที่เป็นจริงจากผู้ใช้บัณฑิต ซึ่งประกอบด้วย กรรมการประจำหลักสูตร ผู้สอน บัณฑิตที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน/สถานประกอบการ ผู้ใช้บัณฑิตตามหน่วยงาน/สถานประกอบการ และนำผลการศึกษามาพัฒนาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านบริบท

- 2) เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า
- 3) เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านกระบวนการ
- 4) เพื่อประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านผลผลิต
- 5) เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต
- 6) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะและแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัย คือ กรรมการบริหารหลักสูตร จำนวน 5 คน อาจารย์ผู้สอน จำนวน 6 คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2549-2553 จำนวน 79 คน และผู้ใช้บัณฑิตตามหน่วยงาน/สถานประกอบการ จำนวน 10 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจงจากประชากรผู้ประสงค์จะให้ความร่วมมือให้ข้อมูล คือ กรรมการบริหารหลักสูตร จำนวน 4 คน อาจารย์ผู้สอน 5 คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาระหว่างปีการศึกษา 2549-2553 จำนวน 50 คน และผู้ใช้บัณฑิตตามหน่วยงาน/สถานประกอบการ จำนวน 8 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่แบบสอบถาม จำนวน 4 ชุด และแบบสัมภาษณ์ 1 ชุดดังนี้

1. แบบสอบถามกรรมการบริหารหลักสูตร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด

2. แบบสอบถามอาจารย์ผู้สอน เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด

3. แบบสอบถามบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด

4. แบบสอบถามผู้ใช้บัณฑิต เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และคำถามปลายเปิด

5. แบบสัมภาษณ์กรรมการบริหารหลักสูตร เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับตอบ นำแบบสอบถามที่ตอบครบสมบูรณ์มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ของความคิดเห็นและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

2. วิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิดโดยนำมาจัดหมวดหมู่และลำดับของคำตอบเพื่อนำไปวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะความเรียง

3. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลที่บันทึกได้จากการสัมภาษณ์มาหาความสอดคล้องและสรุปในแต่ละประเด็น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ในภาพรวม พบว่าผลการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ที่ได้จากกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\bar{X} = 3.88$, $SD = 0.42$)

เมื่อพิจารณาผลการประเมินหลักสูตรในรายด้านพบว่าด้านที่มีความเหมาะสมลำดับแรกได้แก่ ด้านบริบท ($\bar{X} = 4.29$, $SD = 0.34$) ส่วนลำดับสุดท้ายได้แก่ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 3.50$, $SD = 0.53$) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อหลักสูตร การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา

รายการประเมิน	กรรมการบริหาร หลักสูตร N= 4 คน			อาจารย์ผู้สอน N= 5 คน			มหบัณฑิต N= 50คน			รวม		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. ด้านบริบท	4.12	0.25	มาก	4.30	0.45	มาก	4.47	0.34	มาก	4.29	0.34	มาก
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	4.21	0.37	มาก	4.20	0.43	มาก	3.90	0.32	มาก	4.10	0.37	มาก
3. ด้านกระบวนการ	3.70	0.43	มาก	3.68	0.53	มาก	3.58	0.39	มาก	3.65	0.45	มาก
4. ด้านผลผลิต	3.50	0.55	มาก	3.40	0.53	มาก	3.62	0.42	มาก	3.50	0.53	มาก
รวม	3.88	0.40	มาก	3.89	0.48	มาก	3.89	0.37	มาก	3.88	0.42	มาก

2. การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาด้านบริบทพบว่า ภาพรวมของความคิดเห็นของกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีการศึกษาด้านบริบท (Context) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, $SD = 0.34$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมเป็นลำดับแรก มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, $SD = 0.45$) รายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาด้านบริบท (Context) – ปรัชญาของหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

รายการประเมิน	กรรมการบริหาร หลักสูตร N= 4 คน			อาจารย์ผู้สอน N= 5 คน			บัณฑิต N= 50คน			รวม		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. ปรัชญาของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับใด	4.00	0.00	มาก	4.20	0.44	มาก	4.10	0.30	มาก	4.10	0.37	มาก
2. วัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับใด	4.25	0.50	มาก	4.80	0.45	มากที่สุด	4.84	0.37	มากที่สุด	4.63	0.45	มากที่สุด
รวม	4.21	0.25	มาก	4.30	0.45	มาก	4.47	0.34	มาก	4.33	0.34	มาก

3. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.37$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า คุณสมบัติ คุณวุฒิ และคุณลักษณะของกรรมการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมลำดับแรกระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, $SD = 0.26$) รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)

รายการประเมิน	กรรมการบริหาร			อาจารย์ผู้สอน			บัณฑิต			รวม		
	หลักสูตร N = 4 คน			N = 5 คน			N = 50 คน					
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. คุณสมบัติ คุณวุฒิ และคุณลักษณะของกรรมการบริหารหลักสูตร	5.00	0.00	มากที่สุด	4.80	0.45	มากที่สุด	4.88	0.32	มากที่สุด	4.89	0.26	มากที่สุด
2. คุณสมบัติ คุณวุฒิ และคุณลักษณะของอาจารย์ผู้สอน	4.75	0.50	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด	4.84	0.35	มากที่สุด	4.86	0.28	มากที่สุด
3. คุณสมบัติ คุณวุฒิ และคุณลักษณะของผู้เรียน	4.75	0.50	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	4.20	0.41	มากที่สุด	4.52	0.49	มากที่สุด
4. โครงสร้างรายวิชาในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา	4.50	0.58	มากที่สุด	4.40	0.55	มากที่สุด	4.16	0.37	มากที่สุด	4.35	0.50	มากที่สุด
5. อาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในการเรียนการสอน	3.75	0.50	มากที่สุด	3.60	0.55	มากที่สุด	3.08	0.27	ปานกลาง	3.53	0.44	มากที่สุด
6. แหล่งเรียนรู้	3.75	0.50	มากที่สุด	3.80	0.45	มากที่สุด	3.10	0.30	ปานกลาง	3.75	0.42	มากที่สุด
7. งบประมาณ	3.00	0.00	ปานกลาง	3.20	0.45	ปานกลาง	3.04	0.20	ปานกลาง	3.35	0.22	ปานกลาง
รวม	4.21	0.37	มากที่สุด	4.20	0.43	มากที่สุด	3.90	0.32	มากที่สุด	4.10	0.37	มากที่สุด

4. ด้านกระบวนการ (Process) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$, $SD = 0.45$)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมลำดับแรก ระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, $SD = 0.45$) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านกระบวนการ (Process)

รายการประเมิน	กรรมการบริหารหลักสูตร			อาจารย์ผู้สอน			บัณฑิต			รวม		
	N = 4 คน			N = 5 คน			N = 50 คน					
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. การบริหารหลักสูตร	4.75	0.50	มากที่สุด	4.60	0.55	มากที่สุด	3.90	0.30	มาก	4.42	0.45	มาก
2. การจัดการเรียนการสอน	3.75	0.50	มาก	3.60	0.55	มาก	3.84	0.47	มาก	3.73	0.51	มาก
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	3.50	0.58	มาก	3.40	0.55	ปานกลาง	3.80	0.40	มาก	3.56	0.51	มาก
4. การพัฒนาคุณธรรม	3.50	0.58	มาก	3.60	0.55	มาก	3.20	0.40	ปานกลาง	3.43	0.51	ปานกลาง
5. การวัดและประเมินผล	3.00	0.00	ปานกลาง	3.20	0.45	ปานกลาง	3.16	0.37	ปานกลาง	3.12	0.27	ปานกลาง
รวม	3.70	0.43	มาก	3.68	0.53	มาก	3.58	0.39	มาก	3.65	0.45	มาก

5. ด้านผลผลิต (Product) มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, SD = 0.53)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า จำนวนการมีงานทำมีค่าเฉลี่ยลำดับแรกระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, SD = 0.65)

รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ด้านผลผลิต (Product)

รายการประเมิน	กรรมการบริหารหลักสูตร			อาจารย์ผู้สอน			บัณฑิต			รวม		
	N = 4 คน			N = 5 คน			N = 50 คน					
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	3.25	0.50	ปานกลาง	3.20	0.45	ปานกลาง	3.16	0.37	ปานกลาง	3.20	0.44	ปานกลาง
2. จำนวนบัณฑิตที่จบการศึกษา	3.50	0.58	มาก	3.40	0.55	ปานกลาง	3.76	0.43	มาก	3.55	0.52	มาก
3. จำนวนการมีงานทำ	3.75	0.50	มาก	3.60	0.55	มาก	3.80	0.40	มาก	3.72	0.65	มาก
4. ความรู้ในสาขาวิชาที่เรียน	3.50	0.58	มาก	3.40	0.55	ปานกลาง	3.72	0.45	มาก	3.54	0.53	มาก

รายการประเมิน	กรรมการบริหารหลักสูตร			อาจารย์ผู้สอน			บัณฑิต			รวม		
	N = 4 คน			N = 5 คน			N = 50 คน					
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
5. ความสามารถในการปฏิบัติงาน	3.50	0.58	มาก	3.40	0.55	ปานกลาง	3.76	0.43	มาก	3.55	0.52	มาก
รวม	3.50	0.55	มาก	3.40	0.53	ปานกลาง	3.64	0.42	มาก	3.51	0.53	มาก

6. ความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณลักษณะและการปฏิบัติงานของมหابัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา จากมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.25$, $SD = 0.43$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$, $SD = 0.46$) รองลงมาคือด้านทักษะการใช้เทคโนโลยี สมัยใหม่มีค่าเฉลี่ยระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$, $SD = 0.52$) และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.88$, $SD = 0.83$) รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตต่อการปฏิบัติงานและคุณลักษณะของมหابัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา จากมหาวิทยาลัยบูรพา

รายการประเมิน	ผู้ใช้บัณฑิต		
	N = 8 คน		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	3.37	0.74	ปานกลาง
2. ด้านความรู้ความสามารถทางวิชาการ	3.25	0.71	ปานกลาง
3. ด้านทักษะทางปัญญา	2.63	0.52	ปานกลาง
4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	3.75	0.46	มาก
5. ความรับผิดชอบ	2.88	0.83	ปานกลาง
6. ด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่	3.63	0.52	มาก
รวม	3.25	0.43	ปานกลาง

7. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษา มหাবัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาในภาพรวม พบว่าหลักสูตรการศึกษามหাবัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษามีความเหมาะสม โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าหลักสูตรมีประสิทธิภาพ สามารถสร้างบัณฑิตให้มีคุณภาพมีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม

7.1 ด้านบริบท พบว่าด้านบริบทมีความเหมาะสมมาก เพราะมุ่งสร้างผู้นำนักเทคโนโลยีที่มีทั้งความรู้ความสามารถในการวิจัยและการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีการศึกษา สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของสังคม โดยเฉพาะวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่มุ่งให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม รวมถึงมีแผนการเรียนให้เลือกตามความประสงค์ของผู้เรียน ทั้งแผน ก (2) และแผน ข

7.2 ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่าด้านปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมมาก กรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่มีคุณสมบัติตรงตามสาขาวิชาของหลักสูตร โครงสร้างรายวิชาครอบคลุมทั้งด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติ แต่ด้านงบประมาณอยู่ในระดับปานกลาง ควรเพิ่มงบประมาณด้านการพัฒนาอาจารย์และพัฒนาผู้เรียนให้มากกว่านี้ เพื่อให้ทันกับความต้องการของวิทยาการและเทคโนโลยี ควรสนับสนุนห้องปฏิบัติการเทคโนโลยีโดยเฉพาะให้มีสตูดิโอผลิตรายการโทรทัศน์ เพราะไม่มีห้องสตูดิโอผลิตรายการโทรทัศน์จึงผลิตรายการได้เฉพาะแบบถ่ายทำนอกสถานที่ ส่วนห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ยังมีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน และไม่มีโปรแกรมลิขสิทธิ์สำหรับงานเฉพาะทาง

7.3 ด้านกระบวนการ พบว่าด้านกระบวนการมีความเหมาะสมมาก โดยเฉพาะด้านการบริหารหลักสูตรที่มุ่งทั้งด้านวิชาการและด้านคุณธรรม โดยควบคุมคุณภาพของการทำวิทยานิพนธ์จัดให้มีการวิพากษ์หัวข้อวิทยานิพนธ์และเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาร่วมเป็นกรรมการสอบ แต่การวัดผลยังขึ้นอยู่กับอาจารย์ผู้สอนแต่ละคนจึงมีมาตรฐานต่างกัน

7.4 ด้านผลผลิต พบว่าด้านผลผลิตมีความแตกต่างกันไปตามข้อจำกัดของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนภาคพิเศษต้องทำงานเป็นหลัก เวลาที่ให้กับการเรียนและการทำวิทยานิพนธ์จึงไม่มากเท่าที่ควร แต่ผู้เรียนส่วนใหญ่มีงานทำอยู่แล้ว จึงไม่มีปัญหาเรื่องการหางานทำ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการประเมินหลักสูตรการศึกษา มหบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ที่ได้จากกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และบัณฑิตในหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาในภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ด้านที่มีความเหมาะสมลำดับแรก ได้แก่ ด้านบริบท

อาจเป็นเพราะการกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านการวิจัยและการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีการศึกษา มุ่งให้มีทั้งความรู้และคุณธรรม คุณสมบัติของกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน มีคุณสมบัติตรงตามสาขาวิชาของหลักสูตร มีประสบการณ์สอนมาก โครงสร้างหลักสูตรและรายวิชาครอบคลุมงานด้านเทคโนโลยีการศึกษา รวมถึงมีแผนการเรียนรู้ให้เลือกตามความประสงค์ของผู้เรียน ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุภาภรณ์ ตรีนิภา (2554) เรื่อง การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการประกันภัย และการบริหารความเสี่ยง พ.ศ.2552 คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยใช้การประเมินตามรูปแบบ CIPP MODEL ผลการวิจัยพบว่าหลักสูตร มีความเหมาะสมมากเกือบทุกด้าน

2. ผลการประเมินหลักสูตรฯ ด้านบริบท (Context) พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะการกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรมีความชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านการวิจัยและการปฏิบัติงานด้านเทคโนโลยีการศึกษา มุ่งให้มีทั้งความรู้และคุณธรรมดังได้กล่าวมาแล้ว สอดคล้องกับงานวิจัยของกัมปนาท อาษา (2554) เรื่อง การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่าวัตถุประสงค์ของหลักสูตรทุกข้อสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาของบลูม (Bloom) และสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาสาขาเทคโนโลยีการศึกษา

3. ผลการประเมินหลักสูตรฯ ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าคุณสมบัติ คุณวุฒิ และคุณลักษณะของกรรมการบริหารหลักสูตร มีความเหมาะสมลำดับแรกในระดับมากที่สุด อาจเป็นเพราะกรรมการบริหารหลักสูตร และอาจารย์ผู้สอนมีคุณสมบัติ คุณวุฒิ และคุณลักษณะตรงกับสาขาวิชา

เทคโนโลยีการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของกัมปนาท อาษา (2554) ที่ทำการประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่พบว่าด้านคุณลักษณะของอาจารย์ ด้านคุณสมบัติผู้เข้าศึกษามีความเหมาะสมในระดับมาก

4. ผลการประเมินหลักสูตรฯ ด้านกระบวนการ (Process) พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าการบริหารหลักสูตรมีความเหมาะสมลำดับแรกระดับมาก อาจเป็นเพราะกรรมการบริหารหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนเป็นผู้มีคุณสมบัติ คุณวุฒิ และคุณลักษณะเหมาะสม จึงส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนโดยตรง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภรณ์ ตรีนภา (2554) เรื่อง การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการประกันภัย และการบริหารความเสี่ยง พ.ศ.2552 คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ โดยใช้การประเมินตามรูปแบบ CIPP MODEL ผลการวิจัยพบว่าด้านกระบวนการบริหารจัดการมีความเหมาะสมมากเกือบทุกประเด็น

5. ผลการประเมินหลักสูตรฯ ด้านผลผลิต (Product) พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าจำนวนการมีงานทำมีค่าเฉลี่ยลำดับแรก ระดับมาก อาจเป็นเพราะผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นนิสิตภาคพิเศษซึ่งมีงานทำอยู่แล้วและเลือกมาเรียน สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาซึ่งตรงกับงานที่ทำอยู่ สอดคล้องกับเสาวนีย์ สิกขาบัณฑิต และคณะ (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรปริญญาการศึกษา คุษภักดิ์ สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า ด้านความสามารถทางวิชาการ และด้านความสามารถที่ส่งผลต่อการทำงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง

6. ผลการประเมินหลักสูตรฯ จากความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต พบว่า คุณลักษณะและการปฏิบัติงานของมหาบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา จากมหาวิทยาลัยบูรพา มีผลการประเมินอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีค่าเฉลี่ยระดับมาก รองลงมาคือด้านทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มีค่าเฉลี่ยระดับมาก และลำดับสุดท้าย คือ ด้านความรับผิดชอบมีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนให้ความสำคัญกับความรู้ความสามารถทางวิชาการมากกว่า แม้ว่าจะคำนึงถึงคุณลักษณะด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วย และอาจเป็นผลจากอิทธิพลของสภาพสังคมและเทคโนโลยีปัจจุบันที่ดึงเวลาของคนส่วนใหญ่ไปจากงาน และส่งเสริมให้ผู้คนต่างรักความสบาย ทำให้ความมุ่งมั่น ความรับผิดชอบ ไม่ใช่คุณลักษณะเด่นของคน ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันหุ้มเทสรรพกำลังเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของเราต่อไป สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา <http://www.mua.go.th>) ที่กำหนดว่าพึงประสงค์ให้บัณฑิตมีพัฒนาการ 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) 2) ด้านความรู้ (Knowledge) 3) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) (สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา <http://www.mua.go.th>)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

การประเมินหลักสูตรและความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิต : กรณีศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2547 คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ในภาพรวมมีความเหมาะสมมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้งด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิต จะพบว่ามีความเหมาะสมในระดับที่แตกต่างกันไป ผู้เกี่ยวข้องที่นำผลการวิจัยนี้ไปใช้จึงควรศึกษาจุดอ่อนและจุดแข็งในรายละเอียดของแต่ละประเด็นที่ค้นพบ

ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำไปปรับปรุงให้หลักสูตรมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการวิจัยประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา โดยใช้รูปแบบการวิจัยที่มีสัดส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพที่มากขึ้น เพื่อค้นหาสาเหตุของผลการประเมินให้ละเอียดลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น และควรเปรียบเทียบความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีภูมิหลังทางสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาที่ต่างกัน เพื่อประโยชน์ในการคัดเลือกปัจจัยนำเข้าทั้งกรรมการบริหารหลักสูตร อาจารย์ผู้สอน และผู้เรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัมปนาท อาษา. (2554). *การประเมินหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาสารคาม: สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาบริหาร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชมพินิจ์ ภูษธร ณ ออยุธยา. (2540). *การประเมินหลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อึ้ง บั้วศรี. (2532). *ทฤษฎีหลักสูตรการออกแบบและพัฒนา*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- ทิศนา ขวมนมณี. (2545). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คู่มือการศึกษาหลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. (2547). พิมพ์สำเนา.
- สุภาภรณ์ ตรีนภา. (2554). *การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการประกันภัยและการบริหารความเสี่ยง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์*.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). *การพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียนยุคใหม่เพื่อรองรับการปฏิรูปการศึกษาในศตวรรษที่สอง*.
- สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. (2548). *เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 และ แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

- เสาวนีย์ สีขำบัณฑิต และคณะ. (2550). “การประเมินหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.” *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์*. 2(1), หน้า 10-16.
- Beauchamp, G. A. (1964). *The Curriculum of the Elementary School*. Boston: Allyn and Bacor, Inc.,
- Bates, J., Bryan, L. A., & Scott R., W. (1992). *An architecture for action, emotion, and social behaviour*. Technical Report CMU-CS-92-144, School of Computer Science, Carnegie-Mellon University, Pittsburgh, PA.
- Good, C. V. Dictionary of Education. (1959). *Prepared under the Auspices of Phi Delta Kappa*. New York: Me Graw-Hill Book Company, Inc.,
- Freeman, D. (1998). *Doing Teacher Research, From Inquiry to Understanding*. Pacific Grove: Heinle and Heinle Publishers.
- Kerr, D. H. (1976). The logic of Policy and successful policies. *Policy Sciences*. 7, 351–363.
- Sayler, J.G. Alexander, W.M., & Leris, A. J. (1974). *Curriculum planning for better teaching and learning*. New York: Hall. Rinehart. Winston.
- Stuffelbeam , Daniel L. et al. (1971). *Education evaluation and decision making*. Itasca, Illinois: Peacock Publisher.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development : Theory and practice*. New York: Harcourt, Brace and World.
- Trump, J. Lioyd & Delmas E. Miller. (1968). *Secondary school curriculum improvement*. Boston: Allyn and Bacon.